

5.

Studier

i

Nordiska museets rustkammare.¹

3.

Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet.

Bland de fynd, som från grundgräfningsarbetena å Helgeandsholmen år 1896 funnit sin väg till Nordiska museet, torde den här afbildade kanonkammaren vara ett af de märkligare. Starkt förrostad och något ofullständig, igenkännes den likvisst lätt såsom ett kammarstycke till en 1400-talets bakladdningskanon.

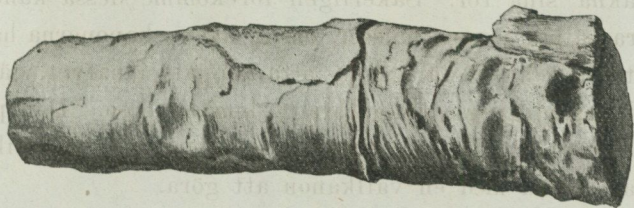
Bakladdningssystemet, som man ju i allmänhet föreställer sig vara en våra dagars uppfinning, daterar sig nämligen ända från 1300-talet, och man brukar såsom den första källan för dess omnämnande anföra ett inventarium öfver tyghuset i Bologna af år 1397. Så länge kanonerna voro helt korta — och detta var fallet under nästan hela 1300-talet — hade laddningen framifrån myn-

¹ Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande* 1888, s. 32, och 1890, s. 3.

ningen ej erbjudit några svårigheter, men då mot århundradets slut behovet af längre rör med mindre kaliber blifvit insedt, grep man till de lösa krutkamrarna. Dessa brukades till så väl större som mindre kanontyper, bombarder och slangor, och för så väl sten- som bly- och, mot slutet af 1400-talet, äfven järnkulor.

Den här ifrågavarande kammaren (bild 5) är af smidt järn, har en längd af 350 mm. och en genomskärning af 103 mm. Egentliga kammaren är 330 mm. lång med 45 mm:s diameter. Järnets förrostning ger dock dessa mått naturligen endast ett ungefärligt värde.

När en kanon, till hvilken ett dylikt kammarstycke hörde, skulle laddas, fylldes kammaren till tre femtedelar med krut, medan

5. Kanonkammare.

Fynd från Helgeandsholmen.

Omkr. $\frac{1}{4}$ af nat. storl.

Origin. i Nordiska museet.

de återstående två femtedelarna — åtminstone tyckes detta varit regeln till inemot 1400-talets midt — upptogs af en träpropp. Härigenom ville man, såsom en handskrift från slutet af 1300-talet i Münchens Hof- och statsbibliotek säger, åstadkomma »dass das Feuer zu rechter Brunst und auch zu rechter Kraft mag kommen». Kulan infördes omedelbart i kanonen genom den öppning, som (å kammarstyckets plats på framladdningskanoner) var afsedd att upptaga kammaren, och medelst ett handtag lyftes nu denna in på sin plats, hvarest den fastkilades med en järn- eller träkil. Nämda handtag saknas numera å här afbildade kammare, men dess ena fäste synes tydligt öfver fänghålet, och har det, att döma af andra liknande exemplar, t. ex. i Hamburgs Museum, sträckt sig i tillplattad båge utefter två tredjedelar af kammarens längd. På

andra exemplar åter utgöres handtaget af en ring, äfven den naturligen fäst på öfre sidan, såsom på dylika förvarade i tyghusen i Turin och Schwarzburg.

Kammare af det slag vi här beskrifvit förekomma för öfrigt, ehuru väl till hvarje bakladdningskanon brukade höra ända till fyra stycken, ej ofta i museerna. Särskildt är det gifvetvis ytterst sällan, som kanoner med tillhörande kammare äro bevarade. Dock finnas sådana uti Towern i London, i Artillerimuseet i Paris, museet i Bordeaux, Germanisches Museum i Nürnberg o. a. Vårt Artillerimuseum i Stockholm eger fyra bakladdningskanoner från 1400-talet, men samtliga utan kammare, och de båda lösa kammare, som där finnas, sakna sina rör. Säkerligen förekomme dessa kanonkamrar ännu mera sällan i våra museer, om ej skeppskanonerna haft denna konstruktion, och de därigenom ofta tappats i hafvet, där de fått hvila, tills muddringsarbeten bragt dem i dagen. Den plats, där nu ifrågavarande kammare funnits, gör det dock sannolikt, att vi i detta fall hafva med en vallkanon att göra.

CARL ANTON OSSBAHR.

